

บทที่ 4

การนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับ ในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเรื่องที่เราจะต้องให้ความสำคัญและมุ่งที่จะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง เนื่องจากมลพิษต่างๆถูกระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมในปริมาณมากจนส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ ต่อเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องสูญเสียไปกับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนดีดังเดิม และกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบกับเมื่อมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นแล้ว ผู้กระทำความผิดมักเกิดความมุ่งหมายกับทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการกระทำความผิดโดยอาจมีการกระทำการใดๆ เพื่อให้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวแปรสภาพไปไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ตาม ดังนั้น ในส่วนของบทนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใดที่จะนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาใช้บังคับกับความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยจะวิเคราะห์ถึงเหตุผลและความจำเป็นในการใช้บังคับ , แนวทางการพิจารณากำหนดความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐาน ตลอดจนการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับเพื่อเป็นการสกัดกั้นมิให้มีการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปแปรสภาพและเสริมให้การป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.1 เหตุผลและความจำเป็นในการนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับกับความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่าสภาพแวดล้อมได้ถูกทำลายลง มีการปล่อยของเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง อากาศ ดิน ซึ่งส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้แม่น้ำเน่าเสีย ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ในแหล่งน้ำนั้น นอกจากนี้กรณีอากาศเป็นพิษ ยังเป็นอันตรายต่อการสูดดม ระบบทางเดินหายใจ อาจเป็นโรคมะเร็งหรือขั้นรุนแรงเป็นสารก่อมะเร็ง โรคทางสมอง พิการ และเสียชีวิตในที่สุด ซึ่งถือว่าเป็นอันตรายต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยส่วนรวมอีกด้วย

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ยังแตกต่างจากความผิดประเภทอื่นๆ เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนี้มีรูปแบบการกระทำไม่รุนแรง เมื่อกระทำแล้วอาจยังไม่เห็นผลในทันทีแต่จะค่อยๆปรากฏความเสียหายขึ้น และจะแสดงผลร้ายเมื่อถึงขีดที่สิ่งแวดล้อมนั้นไม่อาจรองรับได้ ความสามารถในการรองรับนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณจำนวนของสารพิษและประเภทความร้ายแรงของสารพิษแต่ละชนิด สารพิษบางชนิดมีความร้ายแรงน้อยอาจยังไม่

แสดงผลในทันที แต่หากได้รับเป็นระยะเวลายาวนานสารที่ได้รับเป็นปริมาณมากนี้ย่อมเป็นตัวผลักดันให้ผลร้ายปรากฏ หรือสารบางชนิดมีความร้ายแรงสูง แม้ได้รับในปริมาณเพียงเล็กน้อยย่อมส่งผลให้ผลร้ายปรากฏได้เช่นเดียวกัน และความเสียหายไม่ชัดเจนในทันทีแต่ใช้ระยะเวลานานกว่าผลร้ายจะปรากฏ เมื่อปรากฏความเสียหายแล้วมักจะเป็นความเสียหายที่กระทบในวงกว้างทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงปลอดภัยของประชาชน

ความเสียหายจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ได้แก่ ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ต่อระบบนิเวศน์ ความสมบูรณ์หลากหลายของสิ่งมีชีวิต การเกิดฝนตก การเสื่อมสภาพของดิน การเปลี่ยนแปลงในบรรยากาศ รวมทั้งประชาชนเองก็ได้รับความเสียหายไม่ว่าด้านร่างกาย สุขภาพอนามัย หรือการมีคุณภาพชีวิตต่ำส่งผลกระทบต่อสิทธิภาพในการทำงานลดน้อยลง บางกรณีถูกผลกระทบจากมลพิษจนไม่สามารถประกอบกิจการงานหรือดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ หรือบางรายถึงขั้นทุพพลภาพหรือถึงขั้นเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ความเสียหายประการต่อไป คือ ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากความเห็นแก่ตัวของผู้ประกอบการหรือบริษัทที่ปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมโดยไม่มีการบำบัดก่อนการกระทำความผิดดังกล่าว นอกจากเป็นการกระทำโดยฝ่าฝืนกฎหมายแล้ว ยังเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันโดยเอาเปรียบผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ที่ได้ดำเนินการจัดการกับมลพิษก่อนปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม ในขณะที่ผู้ประกอบการที่ลักลอบปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมกลับเป็นผู้ได้ประโยชน์ เป็นการเอาเปรียบก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจ ทำให้รัฐต้องทุ่มงบประมาณจำนวนมหาศาลในการบำบัดฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนมาซึ่งก็อาจไม่สมบูรณ์ดังเดิมได้ ความเสียหายประการสุดท้าย คือ ความเสียหายต่อระบบการเมืองซึ่งเป็นการนำผลประโยชน์จำนวนมากที่ได้จากการลักลอบปล่อยของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม นำไปสร้างอิทธิพลหรือสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเองและพวกพ้อง นำไปเป็นทุนหมุนเวียนเพื่อใช้สนับสนุนในการปกปิดการกระทำผิดต่อไป จึงกล่าวได้ว่าความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีมูลค่ามากจนไม่อาจประเมินค่าความเสียหายได้

เนื่องจากผู้กระทำความผิดในอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมักเป็นหุ้นส่วนบริษัท หรือผู้ประกอบการกิจการโรงงานที่ลักลอบปล่อยของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยน้ำเสียโดยไม่ผ่านการบำบัดตามกฎหมาย การปล่อยฝุ่นควันจากการประกอบการโดยไม่ผ่านขั้นตอนการบำบัดก่อนปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม หรือการลักลอบฝังกลบขยะอันตรายหรือสารเคมีตามพื้นที่ห่างไกล และผู้ประกอบการที่กระทำความผิดต่างมุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทนในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน เช่น กระทำไปเพื่อลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากการบำบัดของเสียต่าง ๆ ก่อนปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมนั้นกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องกระทำ ซึ่งการบำบัดนั้นมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงผู้ประกอบการจึงมักไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด แต่ได้ลักลอบระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมโดยอาศัยเล่ห์เหลี่ยมหรือโดยความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งกระทำการอันมิชอบ หรือซึ่งรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดและเมื่อผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้นร้องเรียนดำเนินคดี ผู้กระทำ

ความผิดก็มักอาศัยอิทธิพลแห่งอำนาจเงินที่ได้จากการกระทำความผิดนั่นเอง หว่านล้อมชักจูงให้ใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาแล้วดำเนินคดีให้หละหลวมเพื่อให้ศาลยกฟ้อง เป็นเหตุให้พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายคนอื่นฟ้องอีกไม่ได้ เพราะเป็นฟ้องซ้ำ¹ ตามประมวลวิธีพิจารณาคriminalกฎหมายอาญา ทั้งการพิสูจน์ความผิดเหล่านี้ก็กระทำได้อย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นเรื่องเทคนิควิธีที่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีสูง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนั้นพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแม้มีอยู่หลายฉบับ อาทิพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีการนำมาตรการต่าง ๆ ทั้งมาตรการทางแพ่ง มาตรการทางอาญา และมาตรการทางปกครองมาใช้บังคับเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แต่เป็นที่สังเกตได้ว่ามาตรการทางอาญาที่ถูกนำมาใช้ในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ไม่ได้ถูกใช้โดยมุ่งหมายเพื่อที่จะปราบปรามการกระทำความผิดในลักษณะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่ถูกนำมาใช้ประกอบมาตรการทางปกครองเมื่อมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่หรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายเท่านั้น ทำให้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีลักษณะโดดเด่นในเชิงป้องกันและควบคุมการกระทำความผิด แต่ขาดสภาพบังคับที่ชัดเจนเด็ดขาดในเชิงปราบปรามการกระทำความผิด

เมื่อผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับจากการกระทำความผิด คือการลักลอบปล่อยของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมที่มีจำนวนมาก ประกอบกับการไม่มีมาตรการที่มีผลในเชิงยับยั้งการกระทำความผิดโดยตรง ผู้กระทำจึงเลือกที่จะกระทำผิดโดยมีแรงจูงใจเป็นผลตอบแทนจากการลดค่าใช้จ่ายที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายนั้น เช่น ในการกำจัดขยะแบบแปรรูป บริษัทกำจัดขยะมีต้นทุนในการกำจัดคิดเป็นเงิน 454 บาท ต่อตัน โดยบริษัทมีกำลังการกำจัด 1,000 ตัน ต่อวัน ดังนั้น บริษัทจึงมีต้นทุนการกำจัดขยะคิดเป็นเงินจำนวน 454,000 บาท ต่อวัน เงินจำนวนนี้ถือเป็นค่าใช้จ่ายจำนวนมาก พอที่จะทำให้ผู้กระทำเลือกที่จะไปไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด และเมื่อเกิดกรณีพิพาทภายหลังผู้กระทำยินดีเสียค่าปรับแทน เงินค่าปรับนี้ถือว่าเป็นจำนวนเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับรายได้ของบริษัทและผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับจากการกระทำความผิดนั้น ตัวอย่างเช่น กรณีบริษัท General Electronic ในประเทศสหรัฐอเมริกา ต้องจ่ายค่าปรับจำนวน 437,500 ดอลลาร์ หรือกรณีบริษัท Chevron ต้องจ่ายค่าปรับ 1 ล้านดอลลาร์สำหรับการละเมิดกฎหมายต่อต้านมลพิษในทะเล ค่าปรับดังกล่าวเปรียบได้เท่ากับ 0.3 เปอร์เซ็นต์ ของรายได้ของบริษัท Standard Oil of California ซึ่งเป็นบริษัทแม่เท่านั้น นอกจากนี้ ค่าธรรมเนียมและค่าทนายความที่ใช้ในการสู้คดีก็ยังสามารถนำมาใช้เป็นค่าลดหย่อนภาษีได้อีกด้วย

¹ บุญชนะ ยี่สารพัฒน์, “ข้อขัดข้องทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ”, วารสารช่อพะยอม 11 (มิถุนายน 2542-พฤษภาคม 2543) : 21-26.

ยิ่งกว่านั้น เงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนอกจากจะเป็นการเอาเปรียบสังคมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบังคับกฎหมายอีกด้วย เนื่องจากผู้กระทำความผิดมักนำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดเหล่านั้นไปใช้ในทางทุจริตและเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำความผิดของตน เช่น การนำไปติดสินบนแก่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ให้ปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต หรือนำไปติดสินบนแก่นักการเมืองเพื่อเสนอและออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องหรือนำไปใช้เพื่ออิทธิพลในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดยังถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรอาชญากรรม และนำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนเพื่อกระทำความผิดนั้นต่อไปอันมีลักษณะเป็นวงจรอาชญากรรมที่ไม่สิ้นสุดและยากที่จะปราบปราม โดยผู้กระทำความผิดมักจะนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดไปกระทำการฟอกเงิน (Money Laundering) คือการนำไปดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดเปลี่ยนเป็นเงินหรือทรัพย์สินทั่วไปหลงเชื่อว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรืออาจกล่าวได้โดยสรุปว่า การฟอกเงินก็คือ การนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมาผ่านกระบวนการให้กลายเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการฟอกเงินนั้นอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การนำเงินออกไปนอกประเทศ การฝากเงินกับสถาบันการเงิน การซื้อขายที่ดิน การแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราสกุลอื่น หรือการให้ผู้อื่นถือเงินหรือทรัพย์สินไว้แทน เป็นต้น กล่าวได้ว่าการฟอกเงินเป็นรูปแบบที่อาชญากรใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปกปิดและแสวงหาผลประโยชน์จากการกระทำผิด

มาตรการที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันสำหรับการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม คือมาตรการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการในทางอาญานั้น มีปัญหาหรือข้อจำกัดอยู่บางประการ อาทิเช่น ปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ความผิดว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง โดยโจทก์มีหน้าที่จะต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยและพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดจริง ศาลจึงจะสั่งริบทรัพย์สินนั้นให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ ซึ่งในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมพยานหลักฐานต่างๆ มักจะอยู่ที่ตัวผู้กระทำความผิด ทำให้การนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดกระทำได้ยากยิ่ง อีกทั้งข้อขัดข้องที่สำคัญอีกประการหนึ่งของกฎหมายอาญาคือการที่กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง กล่าวคือ กฎหมายอาญาจะไม่มีผลใช้บังคับไปถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำที่ได้เปลี่ยนหรือแปรสภาพไปโดยผ่านกระบวนการฟอกเงิน ทำให้เป็นช่องว่างของกฎหมายอาญาที่ไม่สามารถจัดการกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ และมีผลให้ผู้กระทำความผิดอาศัยช่องว่างของกฎหมายในการหลีกเลี่ยงบังคับใช้กฎหมายในทุกๆ รูปแบบ

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือเพื่อจัดการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมิให้เปลี่ยนหรือแปรสภาพไปเป็นเงินที่ถูกกฎหมายนั้น ในปัจจุบันกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนับเป็นมิติใหม่ในการ

แก้ปัญหาอาชญากรรมร้ายแรงและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะยากที่จะปราบปราม โดยมีแนวคิดในการจัดการกับทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย มิให้ผู้กระทำความผิดนำผลประโยชน์ตอบแทนไปเปลี่ยนหรือแปรสภาพ โดยกำหนดให้ผู้ที่น่าทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปโอนหรือเปลี่ยนสภาพเพื่อชุกชอนหรือปกปิดแหล่งที่มาหรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือกระทำโดยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดถือว่ามีความผิดอาชญาฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใด

- 1) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกชอนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ
- 2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน “

นอกจากนี้ มาตรการที่สำคัญที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินอีกมาตรการหนึ่งก็คือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน นั่นคือ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางแพ่งซึ่งหากศาลเชื่อว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ศาลอาจมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยที่ศาลจะไม่พิจารณาว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามความผิดมูลฐานนั้นหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีมาตรการอื่นๆ อาทิ การนำมาตรการสมคบมาใช้ การผลักภาระการพิสูจน์ให้จำเลย เป็นต้น ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาจากความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดที่ได้เปลี่ยนหรือแปรสภาพไปแล้วจะเห็นว่าความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในแง่สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ระบบนิเวศน์ ในขณะที่การบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีสภาพบังคับที่ชัดเจนเด็ดขาด ทำให้มีผู้ลักลอบกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยมีเจตนาชั่วร้ายหรือกระทำโดยรู้อยู่แล้วว่าอาจเกิดผลร้ายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัยของมนุษย์หรือเกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง และผู้กระทำความผิดได้กระทำโดยมุ่งหวังผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจจำนวนมาก ดังนั้นการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับ

สิ่งแวดล้อมลักษณะนี้จึงควรพิจารณาที่ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเป็นหลัก แม้กฎหมายสิ่งแวดล้อมจะมีโทษทางอาญาได้แก่โทษปรับที่ค่อนข้างสูงอยู่ก็ตาม แต่โทษปรับดังกล่าวก็เป็นเพียงมาตรการเสริมให้มาตรการทางปกครองน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมากขึ้นเท่านั้น มิได้มุ่งแก้สิ่งแวดล้อมผู้กระทำความผิดอย่างเด็ดขาด นอกจากนี้ โทษทางอาญาดังกล่าวยังเป็นโทษที่ศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษได้เมื่อมีการพิสูจน์ความผิดว่าจำเลยมีความผิดแล้วเท่านั้น ซึ่งโดยลักษณะความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดที่ใช้เวลานานกว่าความเสียหายจะปรากฏ ทำให้มีปัญหาในการพิสูจน์ความผิดอันเป็นช่องว่างให้ผู้กระทำผิดหลุดพ้นจากการลงโทษไปได้ หรือหากถึงขั้นดำเนินคดีผู้กระทำผิดมักใช้อิทธิพลอำนาจเงินทำให้หลุดพ้นไปจากกระบวนการยุติธรรมได้ ดังนั้นเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพในการจัดการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไม่ให้เปลี่ยนหรือแปรสภาพไปเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้นำเงินเหล่านั้นกลับมาเป็นทุนในการประกอบอาชญากรรมอีก จึงควรนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดให้เป็นหนึ่งในมูลฐานความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยมีข้อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

4.2 ข้อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

การกำหนดความผิดมูลฐานมีความสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจากความผิดมูลฐานจะเป็นความผิดประฐานที่เป็นขอบเขตในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดมูลฐานนั้นมีความผิดอาญาฐานฟอกเงินอันเป็นความผิดอุปกรณและต้องถูกนำมาตรการต่างๆตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับ

โดยหลักแล้ว บุคคลที่กระทำความผิดมูลฐานยังคงไม่มีความผิดอาญาฐานฟอกเงินจนกว่าจะนำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นไปกระทำการฟอกเงิน ในทำนองกลับกัน แม้จะปรากฏพฤติการณ์ที่เข้าข่ายการกระทำอันมีลักษณะเป็นการฟอกเงิน แต่ถ้าเป็นการกระทำต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ใช้ความผิดมูลฐาน ผู้นั้นก็ไม่มีความผิดฐานฟอกเงินเช่นเดียวกัน ดังนั้น การจะนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เสียก่อน

อย่างไรก็ตาม การจะกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้นั้น ต้องได้ความว่าลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและ

ปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งได้วิเคราะห์หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดมูลฐานไว้แล้วในบทที่ 3.4.2 และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณากำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานได้ ดังนี้

4.2.1 ความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมร้ายแรงหรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

จากการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกับอาชญากรรมที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2 พบว่า การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมถือเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงและเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นการกระทำที่ขัดแย้งหรือละเมิดอย่างรุนแรงต่อบรรทัดฐานความประพฤติของสังคมที่มุ่งคุ้มครองความสงบสุขเรียบร้อยของสังคม เพราะการกระทำความผิดดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 อาทิเช่น สิทธิในการดำรงชีพและมีสุขภาพอนามัยที่ปราศจากอันตรายจากการก่อให้เกิดมลพิษ สิทธิที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น และผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้น มีผลเสียหายต่อสังคมอย่างร้ายแรงทั้งความเสียหายที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งความเสียหายดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์อย่างมหาดศาล และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ ความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมากอีกด้วย

โดยลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นเกิดจากการจงใจฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมายโดยรู้อยู่แล้วว่าการกระทำนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย และทรัพย์สินของบุคคลอื่น และก่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมเป็นพิษอีกด้วย ซึ่งผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มักเป็นเจ้าของหรือผู้ประกอบการที่มีกัลลอบปล่อยของเสียโดยที่ไม่ผ่านการบำบัดออกสู่สิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำสาธารณะหรือบรรยากาศภายนอก เนื่องจากสิ่งที่เป็นแรงจูงใจให้กระทำการดังกล่าว คือ ผลประโยชน์ตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจในรูปของการลดต้นทุนการผลิตเพื่อผลกำไรที่มากขึ้น หรือเพื่อความได้เปรียบในด้านราคาต้นทุนการผลิตที่จะเอาชนะคู่แข่งที่ต้องจัดสรรค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งเพื่อการบำบัดของเสียอันตรายก่อนปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม ผลตอบแทนที่ได้ในแง่การลดต้นทุนและข้อได้เปรียบในเชิงธุรกิจกับคู่แข่งอื่น ๆ นั้นสามารถเทียบเคียงได้กับผลตอบแทนจากการกระทำความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ต่างกันเพียงความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรเป็นความผิดที่ทำให้รัฐขาดรายได้จำนวนมาก ส่วนความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นความผิดที่ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการบำบัดฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนมาดังเดิม ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความเสียหายดังกล่าวเป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด

เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กระทำโดยมุ่งหวังผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นลักษณะที่สำคัญของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประการหนึ่ง

4.2.2 ความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม หรือมีลักษณะเป็นขบวนการ

การกระทำความผิดโดยองค์กรอาชญากรรมหรือมีลักษณะเป็นขบวนการมักเริ่มจากการรวมตัวกันของผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีผลประโยชน์ตอบแทนร่วมกัน และผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับนั้นมีจำนวนมากศาล ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันและขยายขนาดกลุ่มผู้กระทำความผิดออกไปมากขึ้นเรื่อยๆ จากผู้กระทำความผิดเพียงคนเดียว ก็พัฒนาขยายเป็นการกระทำเป็นกลุ่มบุคคล เป็นขบวนการและเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ประกอบอาชญากรรมที่ไม่จำกัดในความผิดลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แต่อาจมีการกระทำความผิดหลายลักษณะ มีการวางแผนซับซ้อน มีการประสานงานเป็นอย่างดี และควบคุมดูแลกันโดยมีกฎเกณฑ์ภายในองค์กรอาชญากรรมที่เข้มงวดและวิธีการบังคับบัญชาเป็นความลับ ทำงานกันเป็นระบบ มีเครือข่ายคอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้รอดพ้นจากกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้บางองค์กรอาชญากรรมที่มีความมั่นคงแข็งแรงแล้ว อาจมีการพัฒนาเครือข่ายองค์กรของตนให้ขยายขนาดยิ่งใหญ่มากขึ้น มีการประสานงานข้ามชาติเพื่อประกอบอาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศ องค์กรลักษณะนี้เรียกว่า “องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” (Transnational Crime) มีความร่วมมือกันในการประกอบอาชญากรรม มีวิธีการกระทำความผิดที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น มีการวางแผนจัดเตรียมการปกป้องผู้อยู่เบื้องหลัง กฎหมายยากที่จะสาวไปถึงได้ การกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินี้เป็นภัยร้ายแรงของนานาประเทศ จำต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปราม

การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมถือได้ว่ามีลักษณะของการกระทำเป็นขบวนการ เนื่องจากเป็นการกระทำของกลุ่มบุคคลที่มีการวางแผน ตรีเตรียม และประสานงานกัน เพื่อกระทำความผิด จะเห็นได้จากกรณีบริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (GENCO) ซึ่งเป็นบริษัทรับกำจัดและทำลายกากอุตสาหกรรมได้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเสียเอง โดยลักลอบฝังกลบกากของเสียที่เป็นอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมและดินที่ปนเปื้อนในพื้นที่ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะของการกระทำโดยกลุ่มบุคคล ร่วมกันลักลอบกระทำการซึ่งมีข้อเท็จจริง ดังนี้

เกิดเหตุการณ์ลักลอบฝังกลบกากของเสียที่เป็นอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2547 โดยมีกลุ่มบุคคลเข้าไปในพื้นที่ติดกับโรงงานของบริษัท อโศกเคมีคอล จำกัด บริเวณหมู่ที่ 1 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพื้นที่เก็บกากของเสียที่เป็นอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อร่อนนำไปเผาในเตาเผาปูนขาวของโรงงานบริษัท

อโศกเคมีคอล จำกัด โดยใช้รถแบคโฮลล์บดอัดถังโลหะขนาด 200 ลิตร ซึ่งภายในบรรจุกากสารเคมี และได้นำกากสารเคมีที่บรรจุอยู่ในถังซึ่งส่วนใหญ่เป็นของเหลวไปเทลงในบ่อดินที่ขุดขึ้นใหม่ในพื้นที่ โดยไม่มีการป้องกันการปนเปื้อนลงดินแต่อย่างใด และมีกากสารเคมีบางส่วนหกหล่นอยู่บนพื้นดิน ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นของสารเคมีกระจายทั่วบริเวณใกล้เคียง กากของเสียที่เป็นอันตรายที่พบ ได้แก่ น้ำมันเครื่องใช้แล้ว กากสี สารตัวทำละลายอินทรีย์ใช้แล้ว กากตะกอนจากระบบบำบัดน้ำเสียขมขม ดอยและเศษวัสดุที่ปนเปื้อนสารเคมี เป็นต้น² ทำให้ของเสียอันตรายไหลไปปนเปื้อนในชั้นดินและชั้น น้ำบาดาลที่ประชาชนใช้ในการอุปโภคบริโภค ซึ่งในขณะนี้รัฐได้เร่งดำเนินการแก้ไขและอยู่ระหว่าง ดำเนินคดีกับผู้บริหารบริษัท GENCO

4.2.3 ความผิดที่ให้ผลตอบแทนสูง และผู้กระทำกระทำโดยมุ่งหวังผลตอบแทน จำนวนมาก

ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมถือเป็นความผิดที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนสูง เนื่องจากการบำบัดหรือกำจัดของเสียให้ได้มาตรฐานตามกฎหมายก่อนเป็นภารกิจที่มีค่าใช้จ่ายสูง แม้ผลตอบแทนดังกล่าวจะไม่มีลักษณะเป็นรายได้ที่ได้จากการกระทำผิดอย่างเช่น ในกรณี ความผิดจากการค้ายาเสพติด แต่ก็ถือเป็นผลประโยชน์ที่ปรากฏในรูปของกำไรจำนวนมากจากการ ลดต้นทุนการผลิต ซึ่งมีลักษณะเดียวกับความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรที่หลบเลี่ยงไม่ชำระ ค่าภาษีนำเข้าหรือส่งออกทำให้รัฐสูญเสียรายได้หรืองบประมาณจำนวนมากจากการกระทำผิด เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนสูงและผู้กระทำได้กระทำผิดโดยมุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนมากนั้น

4.2.4 ความผิดที่มีการนำผลตอบแทนที่ได้จากการกระทำผิดไปกระทำ ความผิดซ้ำหรือนำไปใช้แสวงหาประโยชน์อย่างอื่น

ปัญหาอาชญากรรมในปัจจุบันนับวันยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น การปราบปรามโดย อาศัยกฎหมายเท่าที่มีอยู่ไม่เพียงพออีกต่อไป อุปสรรคของการปราบปรามที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การไม่สามารถตัดแรงจูงใจในการกระทำผิดออกไปได้ ผู้กระทำผิดยังคงเลือกที่จะทำความผิด ตราบใดที่ยังมีผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนมากรออยู่และตนได้ใช้ประโยชน์จากผลตอบแทนนั้น

ผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนมากหลาย ส่วนหนึ่งผู้กระทำผิดอาจนำไปใช้เป็นต้นทุน ในการทำความผิดต่อไป ความผิดลักษณะนี้มักได้แก่ ความผิดที่ต้องมีการซื้อขายแลกเปลี่ยน สินค้าหรือบริการ อาทิ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็ก ความผิด เกี่ยวกับการค้าอาวุธสงคราม เป็นต้น และผลประโยชน์ตอบแทนอีกส่วนหนึ่งจะถูกนำไปใช้สร้าง

² http://www.deqp.go.th/spokeman/feb48/thaigov3_48.htm [2005, April 10]

ภาพลักษณ์ สร้างฐานะอำนาจบารมี ความมีหน้ามีตาในสังคม หรือนำไปลงทุนธุรกิจกฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งนำไปสร้างความเข้มแข็งแก่ตนเองหรือพวกพ้องหรือนำไปสร้างอิทธิพลในวงข้าราชการไม่ว่าข้าราชการประจำหรือข้าราชการการเมือง โน้มนำให้เกิดการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมายต่อ ๆ ไป นอกจากนี้ผลประโยชน์ตอบแทนดังกล่าวยังถูกนำไปใช้ในการปกปิดความผิด หรือนำไปใช้ในกระบวนการยุติธรรมโดยมิชอบไม่ว่าในชั้นก่อนเริ่มคดีหรือชั้นดำเนินคดี รวมทั้งยังใช้เป็นทุนในการหลบหนีจากการถูกจับตัวมาดำเนินคดี แม้ในที่สุดผู้กระทำความผิดจะถูกศาลตัดสินลงโทษก็ตาม เงินที่สะสมไว้ก็ยังใช้เป็นทุนสำรองเลี้ยงตัวเองและครอบครัวต่อไปได้ ผลประโยชน์ตอบแทนเหล่านี้ มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่แต่เดิม เช่น กฎหมายอาญาไม่สามารถบังคับใช้ได้ทุกกรณี จึงทำให้ผู้กระทำความผิดเห็นประโยชน์จากการกระทำผิดมากกว่าโทษที่จะได้รับตามกฎหมายและเลือกที่จะกระทำความผิด และผู้กระทำความผิดก็ได้ดำเนินเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือที่มักเรียกกันว่าเงินสกปรก (Dirty Money) มาในกระบวนการทางพาณิชย์กรรมหรือธุรกรรมเพื่อให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือที่เรียกว่าเงินสะอาด (Clean Money) อันเป็นวิธีการฟอกเงิน รัฐจึงต้องนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับ เพื่อตัดวงจรการกระทำผิดหรือมิให้ผู้กระทำผิดได้แสวงประโยชน์ใด ๆ จากการกระทำความผิดอันจะทำให้การปราบปรามอาชญากรรมในปัจจุบันมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

สำหรับความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม เมื่อผู้กระทำความผิดได้ผลตอบแทนจากการกระทำความผิดที่ปรากฏในรูปผลกำไรในการลดต้นทุนการผลิตแล้ว จะนำผลตอบแทนดังกล่าวรวมเข้าไปกับธุรกิจของตนเป็นเนื้อเดียวกันและนำไปใช้ประโยชน์ใด ๆ ในธุรกิจ หรือนำไปสร้างความเข้มแข็งรวมทั้งอำนาจบารมีในธุรกิจตน การกระทำลักษณะนี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการฟอกเงินแบบเบ็ดเสร็จ นอกจากนี้ผลตอบแทนที่ได้จากการกระทำความผิดยังถูกนำไปใช้ในการกระทำความผิดอื่น ๆ เช่น นำไปใช้ติดสินบนเจ้าพนักงานไม่ว่าก่อนหรือหลังกระทำความผิด ผลตอบแทนบางส่วนถูกนำไปจ่ายแก่ผู้เสียหายเพื่อป้องกันมิให้ผู้เสียหายหรือเหยื่อในคดีสิ่งแวดลอมเป็นพิษฟ้องร้องดำเนินคดีเอาผิดแก่ตน และหากมีการดำเนินคดีผู้กระทำความผิดก็จะใช้อิทธิพลที่มีหรืออำนาจเงินทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความยุติธรรม เช่น การทำสำนวนคดีให้พยานหลักฐานอ่อนไม่อาจชี้ชัดได้ว่าความเสียหายได้เกิดจากการกระทำของผู้กระทำความผิด เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมได้มีการนำผลตอบแทนที่ได้จากการกระทำความผิดไปใช้แสวงประโยชน์อย่างอื่นหรือนำไปกระทำความผิดอย่างอื่น ๆ ต่อไป โดยวิธีการหรือกระบวนการอันเรียกว่า การฟอกเงิน (Money Laundering)

4.2.5 ความผิดที่ยากจะปราบปราม

ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมเป็นความผิดที่ยากจะปราบปรามเนื่องจากลักษณะเฉพาะของความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมที่มีปัญหาคาบเกี่ยวระหว่างแนวนโยบายการป้องกัน

พิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมและการลงทุน หากให้นำหนักกับการพัฒนาประเทศในด้านการลงทุน อุตสาหกรรมมาก ย่อมทำให้ความเคร่งครัดในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการลงโทษผู้กระทำ ลดน้อยลงไปเนื่องจากเกรงจะกระทบต่อการตัดสินใจของนักลงทุน ปัญหาดังกล่าวนี้ทำให้รัฐไม่อาจ ใช้มาตรการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมโดยตรง เป็นการกระทำที่ผู้กระทำซึ่ง ส่วนใหญ่ได้แก่ผู้ประกอบการได้รับผลตอบแทนจากการกระทำผิดจำนวนมากในขณะที่โทษที่ ได้รับกลับจำกัดจึงยังเป็นสาเหตุแห่งการเกิดการลักลอบกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดที่ยากจะปราบปราม ลักษณะหนึ่ง

4.2.6 ความผิดที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจหรือสังคม

ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดความเสียหายในระบบเศรษฐกิจไม่ว่าในแง่ ความเสียหายของเอกชน หรือความเสียหายของรัฐ ในส่วนความเสียหายของเอกชนเป็นผลกระทบ ในเชิงธุรกิจที่เกิดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน ผู้ประกอบการที่ปล่อยมลพิษออกสู่ สิ่งแวดล้อมจะไม่มีค่าใช้จ่ายในการบำบัดของเสียตามกฎหมายในขณะที่ผู้ประกอบการที่ปฏิบัติ ถูกต้องตามกฎหมายกลับไม่อาจแข่งขันในด้านราคาต้นทุนได้ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการบำบัด รวมอยู่ในต้นทุนสินค้าด้วย การกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนี้จึงก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยม สำหรับความเสียหายของรัฐในทางเศรษฐกิจจะอยู่ในรูปของ การต้องจัดสรรงบประมาณจำนวนมหาศาลในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการกระทำ ความผิด นับเป็นภาระของรัฐที่เพิ่มขึ้นจากความเห็นแก่ตัวและได้ผลภักภาระของตนให้สังคม นอกจากนี้ผลพวงจากการกระทำผิดทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง กระทบถึงการดำรงชีพของ ประชาชนและความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ ความสะอาดของสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายของ สายพันธุ์ต่าง ๆ ทางชีวภาพ สุขภาพอนามัยและชีวิตมนุษย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความสูญเสียที่ไม่อาจ ประเมินราคาได้ ถือได้ว่าการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐในทาง เศรษฐกิจและสังคม

จากข้อพิจารณาหลักเกณฑ์ของการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและ ปราบปรามข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดที่มีลักษณะ การกระทำผิดเป็นอาชญากรรมร้ายแรง หรือมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็น ความผิดที่กระทำโดยมีรูปแบบเป็นขบวนการ และยากจะปราบปราม การตรวจสอบติดตามและ รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีทำได้ยาก และที่สำคัญความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็น ความผิดที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนสูง และผู้กระทำได้กระทำโดยมุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทนนั้น และได้มีการนำผลประโยชน์ตอบแทนดังกล่าวไปใช้แสวงหาประโยชน์อย่างอื่น หรือนำไปกระทำ

ความผิดอย่างอื่น ๆ ต่อไป โดยวิธีการหรือกระบวนการอันเรียกว่าการฟอกเงิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมของประเทศอย่างมหาศาล จึงมีความเห็นว่า ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเข้าลักษณะของความผิดมูลฐาน มีความจำเป็นและเหมาะสมที่จะกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ต่อไป

4.3 ขอบเขตการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

มาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมุ่งจัดการแสวงประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอันเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมต่อเนื่องหรือวงจรอาชญากรรมทำให้เป็นอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดนี้ อย่างไรก็ดี การนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่มีลักษณะเด็ดขาดไปบังคับใช้อย่างกว้างขวางเกินไป ย่อมกระทบกระเทือนถึงประชาชนผู้สุจริตหรือผู้ที่มีกิจการเล็ก ๆ น้อย ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้กับการกระทำความผิดต่าง ๆ ตามความผิดมูลฐาน

การกำหนดขอบเขตของการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปใช้ในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมควรตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กล่าวคือ เป็นการกระทำที่ผู้กระทำความผิดมุ่งหวังผลตอบแทนจำนวนมาก และเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยหรือต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งผู้เขียนจะวิเคราะห์พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 รวมทั้งกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องภายใต้แนวคิดข้างต้น ดังนี้

4.3.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายแม่บทที่มุ่งคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยกำหนดถึงมาตรการทั่วไปโดยมิได้ชี้เฉพาะว่ามุ่งคุ้มครองเรื่องใด เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ น้ำ สัตว์ และวางระบบในการบริหารจัดการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กำหนดระบบการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยการพิจารณาคุณภาพมาตรฐานสิ่งแวดล้อม และกำหนดมาตรฐานการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด ทั้งยังกำหนดรับรองสิทธิหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายซึ่งอาจเป็นเอกชนหรือรัฐจากการก่อความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ก่อมลพิษตามหลักผู้ก่อมลพิษจะเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) นอกจากนี้ยังมีการกำหนดกลไกในการ

คุ้มครองสิ่งแวดล้อมในทางอื่นๆ ทั้งในเชิงป้องกัน เช่น การกำหนดหน้าที่ให้โครงการที่อยู่ในข่ายที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต้องทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) ซึ่งเป็นมาตรการทางปกครอง และกลไกในเชิงเยียวยาแก้ไขที่เป็นมาตรการทางแพ่ง ส่วนมาตรการทางอาญาถูกนำมาใช้ในฐานะมาตรการประกอบเพื่อให้มาตรการทางปกครองมีประสิทธิภาพบังคับ

การพิจารณาตามแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยหรือต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ดังนั้น การนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้จึงไม่ควรครอบคลุมมาตรการที่เป็นเพียงการป้องกัน เช่น มาตรการที่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือ มาตรการที่นาระบบอนุญาตมาใช้ เนื่องจากการฝ่าฝืนมาตรการในเชิงป้องกันดังกล่าวหากพิจารณาโดยเนื้อแท้แล้ว ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม

ดังนั้น การนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้จึงจำกัดเฉพาะมาตรการที่มีลักษณะควบคุมการก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงเนื่องจากผลของการกระทำนั้นก่อให้เกิดอันตรายหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยหรือต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือต่อสิ่งแวดล้อม ดังบทบัญญัติต่อไปนี้

มาตรา 98 เป็นกรณีที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติหรือขัดขวางการกระทำใด ๆ ตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีที่ออกเพื่อควบคุม ระวัง หรือบรรเทาผลร้ายตามมาตรา 9 ซึ่งเป็นกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินหรือเหตุภัยอันตรายต่อสาธารณสุขอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติหรือภาวะมลพิษที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ ซึ่งหากปล่อยไว้เช่นนั้นจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของประชาชน หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนเป็นอันมาก

มาตรา 99 เป็นกรณีผู้กระทำก่อให้เกิดมลพิษอันมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่จำกัดเฉพาะในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 43

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าความผิดดังกล่าวมีลักษณะเป็นการกระทำโดยฝ่าฝืนกฎหมายที่มุ่งควบคุมการก่อให้เกิดมลพิษโดยตรง หากการกระทำนั้นกระทำโดยมีเจตนาลักลอบกระทำเพื่อมุ่งหวังผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจจำนวนมาก การกระทำดังกล่าวอยู่ภายใต้แนวคิดของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ควรนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับ

อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมข้างต้นที่ควรนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับ ผู้เขียนเห็นควรจำกัดเฉพาะการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น ไม่ควรครอบคลุมถึงการกระทำโดยประมาท เนื่องจากการกระทำโดยประมาทถือไม่ได้ว่าผู้กระทำมุ่งหวังผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ทั้งยังเป็นการกระทำโดยไม่มีเจตนาเพียงแต่ขาดความระมัดระวัง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว จะเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวมุ่งประสงค์จะดำเนินการกับการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่ควรนำไปใช้ขยายขอบเขตถึงการกระทำโดยประมาท ซึ่งจะกระทบต่อนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ

กล่าวโดยสรุปว่ามาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นมาตรการพิเศษที่มีผลในเชิงยับยั้งที่รุนแรงจึงควรนำไปใช้เฉพาะกรณีที่ผู้กระทำสมควรรับผิดจากการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น เจตนาดังกล่าวเป็นสิ่งที่อาจตรวจสอบได้จากการตั้งใจกระทำผิดซ้ำหรือเป็นการกระทำโดยน่าจะคาดได้ว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งถือว่ามีเจตนาชั่วร้าย สมควรได้รับโทษ

ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนี้ หากเป็นการกระทำโดย “ตั้งใจ” ที่จะได้ผลประโยชน์จำนวนมากในทางเศรษฐกิจหรือการค้ามากกว่าการคำนึงถึงความปลอดภัยสาธารณะ จึงได้ละเลยไม่ดำเนินการให้มีมาตรการที่ดีพอในการควบคุมปัญหาการแพร่ของมลพิษอันเกิดจากกระบวนการผลิตหรือการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และการกระทำลักษณะนั้นอาจจะเกิดผลร้ายที่มีส่วนทำลายเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมนุษยชาติ จึงกล่าวได้ว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 9 ประกอบมาตรา 98 และมาตรา 43 ประกอบมาตรา 99 นี้ เข้าหลักเกณฑ์แนวคิดพื้นฐานของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นความผิดที่อยู่ในขอบเขตที่อาจนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับได้

4.3.2 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการประกอบกิจการโรงงาน และควบคุมดูแลให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ประกอบกิจการโรงงานในภาวะปัจจุบัน มีมาตรการในการควบคุมดูแลหลายมาตรการ อาทิ มาตรการเกี่ยวกับข้อกำหนดในการควบคุมโรงงาน กำหนดให้โรงงานต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อบังคับ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับที่ตั้งของโรงงาน สภาพแวดล้อม ลักษณะอาคาร หรือลักษณะภายในของอาคาร ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์อันใดเพื่อป้องกัน หรือระงับ หรือบรรเทาอันตราย ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่บุคคล ข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษหรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการประกอบกิจการโรงงาน

รวมทั้งข้อกำหนดอื่นใดที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในการดำเนินการป้องกัน หรือระงับ หรือบรรเทาอันตราย ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบการโรงงาน

การพิจารณาตามแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยหรือต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ดังนั้น การนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้จึงไม่ควรครอบคลุมข้อกำหนดในเรื่องทั่วไป เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับที่ตั้งของโรงงาน หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่บุคคล เนื่องจากการฝ่าฝืนมาตรการในเชิงป้องกันดังกล่าวหากพิจารณาโดยเนื้อแท้แล้ว ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม

ดังนั้น การนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้จึงจำกัดเฉพาะข้อกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง คือ การปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน ตามมาตรา 8(5) เนื่องจากผลของการกระทำนั้นก่อให้เกิดอันตรายหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยหรือต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือต่อสิ่งแวดล้อม ข้อกำหนดเกี่ยวกับการห้ามระบายน้ำทิ้งหรืออากาศเสียออกจากโรงงาน เว้นแต่จะได้ทำการอย่างใดจนน้ำหรืออากาศนั้นมีลักษณะเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดปรากฏอยู่ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ข้อ 14, 16 และ 17 ซึ่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กำหนดโทษไว้ในมาตรา 45

อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมข้างต้นที่ควรนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับ ผู้เขียนเห็นควรจำกัดเฉพาะการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น ไม่ควรครอบคลุมถึงการกระทำโดยประมาท เนื่องจากการกระทำโดยประมาทถือไม่ได้ว่าผู้กระทำมุ่งหวังผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ทั้งยังเป็นการกระทำโดยไม่มีเจตนาเพียงแต่ขาดความระมัดระวัง และเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการใช้บังคับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งมุ่งดำเนินการกับการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม นอกจากนี้มาตรการดังกล่าวถือเป็นมาตรการพิเศษที่มีผลในเชิงยับยั้งที่รุนแรงจึงควรนำไปใช้เฉพาะกรณีที่ผู้กระทำสมควรรับผิดชอบจากการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น เจตนาดังกล่าวเป็นสิ่งที่อาจตรวจสอบได้จากการตั้งใจกระทำผิดซ้ำหรือเป็นการกระทำโดยน่าจะคาดได้ว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งถือว่ามีเจตนาชั่วร้าย สมควรได้รับโทษ

4.4 การนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับกับความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาถึงหลักเกณฑ์การกำหนดความผิดมูลฐานและข้อพิจารณาเกี่ยวกับความเหมาะสมและความจำเป็นในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พบว่า ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง ที่มีการนำผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้จากการกระทำความผิดไปผ่านกระบวนการฟอกเงิน เพื่อแปรสภาพหรือเปลี่ยนจากเงินสกปรกให้กลายเป็นเงินสะอาด ซึ่งสร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างมหาศาล ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า สมควรอย่างยิ่งที่จะนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานเพิ่มขึ้นอีกความผิดมูลฐานหนึ่ง

ซึ่งเมื่อมีการกำหนดให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในความผิดมูลฐานของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว จะมีการนำมาตรการพิเศษต่าง ๆ มาใช้บังคับเพื่อยับยั้งการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปแสวงหาประโยชน์หรือนำไปผ่านกระบวนการอันมีลักษณะเป็นการฟอกเงิน โดยมาตรการพิเศษต่าง ๆ จะเป็นการตัดวงจรอาชญากรรมและเป็นการตัดแรงจูงใจในการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาตรการพิเศษดังกล่าวข้างต้นมีดังต่อไปนี้

4.4.1 มาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินในมูลฐานความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

เป็นการกำหนดความผิดทางอาญาฐานฟอกเงินซึ่งถือเป็นความผิดหลักของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 การกำหนดความผิดดังกล่าวขยายไปเอาผิดกับผู้กระทำความผิดที่อยู่นอกราชอาณาจักร รวมทั้งผู้สนับสนุนช่วยเหลือ ผู้สมทบ ผู้พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เป็นต้น ดังต่อไปนี้

4.4.1.1 การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

สำหรับการกระทำที่จะถือเป็นความผิดอาญาฐานฟอกเงินนั้น ต้องเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยมีองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ผู้กระทำ การกระทำที่เข้าลักษณะอันเป็นการฟอกเงิน

วัตถุประสงค์แห่งการกระทำคือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดและองค์ประกอบภายในจิตใจของผู้กระทำซึ่งต้องการทั้งเจตนาธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 และเจตนาพิเศษ ดังนี้

- ผู้กระทำ

ผู้กระทำในความผิดฐานฟอกเงินนี้ไม่จำกัดว่าผู้นั้นต้องเป็นผู้กระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แม้ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แต่หากกระทำการอันเข้าองค์ประกอบความผิดฐานฟอกเงิน ก็ถือเป็นผู้กระทำความผิดและต้องรับโทษ ซึ่งหากบุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำความผิดรับโทษตามมาตรา 60 และกรณีนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดรับโทษตามมาตรา 61

- กระทำการอันเป็นการฟอกเงิน

การกระทำอันจะเป็นการฟอกเงินนั้นต้องเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 และกระทำโดยมีเจตนาพิเศษ ซึ่งมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน บัญญัติลักษณะการกระทำอันเป็นการฟอกเงินไว้ 2 กรณี คือ

- (1) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ
- (2) กระทำด้วยประการใด เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มา แหล่งที่ตั้ง การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

จากมาตรา 5 ซึ่งเป็นการกำหนดถึงลักษณะของการกระทำความผิดฐานฟอกเงินและมีบทลงโทษในทางอาญาไว้ หากความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมถูกกำหนดเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ผู้ใดที่กระทำการต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามลักษณะที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 ย่อมถือเป็นผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องรับโทษดังกล่าว

ผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ ได้แก่ นิติบุคคล จะนำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดที่มีปรากฏในรูปของผลกำไรจากการลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดมลพิษไปโอนให้แก่ผู้อื่น เช่น นำไปโอนใช้หนี้เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงิน หรือนำไปเปลี่ยน

สภาพโดยนำไปซื้อของมีค่าอย่างอื่นโดยมีเจตนาเพื่อชุกซ่อน หรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือแม้ผู้นั้นไม่ใช่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแต่รับโอนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยมีเจตนาเพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมิให้ต้องรับโทษ หรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะช่วยนั้นจะช่วยก่อน ขณะ หรือหลังการกระทำความผิดก็ตาม ถือเป็น การฟอกเงินเช่นกัน

นอกจากนี้การที่นิติบุคคลนำผลกำไรที่ได้ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดนำติดตัวไปใช้จ่ายต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่ไม่เข้มงวดในการทำธุรกรรมด้านการเงิน หรือนำไปฝากกับสถาบันการเงินทั้งในและนอกประเทศ หรือนำไปลงทุนซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ หรือนำไปลงทุนขยายกิจการตนเองต่อ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นการกระทำใด ๆ ที่เป็นการฟอกเงินอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการกระทำโดยมีเจตนาไม่ให้ผู้อื่นได้ทราบถึงการได้มาที่แท้จริง คนทั่วไปจะเข้าใจว่าบริษัทนี้มีผลประโยชน์ประกอบกิจการมีธุรกิจใหญ่โต มีกำลังในการขยายกิจการและลงทุนอื่น แต่แท้จริงแล้วเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดกฎหมาย และเป็น การเอาเปรียบสังคมที่ถูกนำมาปกปิดอำพรางการได้มาอย่างผิดกฎหมายไว้นั่นเอง

การฟอกเงินที่มีความผิดมูลฐานจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น มีความยากลำบากในการตรวจสอบมากกว่าความผิดมูลฐานอื่น ๆ เนื่องจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานอื่น ๆ นั้น มีลักษณะแยกออกจากทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบอื่น ๆ เป็นสัดส่วนอยู่แล้ว เพียงแต่ผู้ฟอกเงินจะนำไปทำให้เกิดความซับซ้อนโดยแปรเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินมีค่าอย่างอื่นหรือนำไปปะปนกับทรัพย์สินอื่นที่ได้มาโดยชอบ แต่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมักจะปรากฏในรูปผลกำไรจากการลดต้นทุนที่จะรวมเคล้าไปกับรายได้หรือกำไรอื่น ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายตั้งแต่ขั้นต้นเลย ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า ลักษณะการเคล้าไปกับรายได้ที่ถูกกฎหมายตั้งแต่ขั้นต้นเลยนี้ เป็นกระบวนการฟอกเงินเบ็ดเสร็จในตัว ถือเป็น การฟอกเงินในระดับขั้นของการเคล้าผสมผสาน (Integration) ที่มีความยากในการตรวจสอบมากกว่าระดับการฟอกเงินในขั้นตอนอื่น ๆ

- ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นวัตถุประสงค์แห่งการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมุ่งจัดการโดยการนำมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้บังคับ ซึ่งการกำหนดความหมายของ “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” เป็นไปตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่ให้หมายถึง

- (1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน
- (2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1)
- (3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาเวียนนา ค.ศ.1988 และข้อแนะนำ 40 ประการของ FATF ข้อ 3 กำหนดให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอันจะต้องถูกริบนั้น ได้แก่ ทรัพย์สินที่ถูกฟอก เงินที่ได้มาจากการฟอกเงินหรือความผิดมูลฐาน อุปกรณ์ซึ่งใช้หรือมีเจตนานำไปใช้ในการกระทำความผิดเหล่านี้ หรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าสมนัยกันโดยไม่เป็นการเสื่อมเสียสิทธิของบุคคลภายนอกผู้สุจริต

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ยังไม่สอดคล้องกับความหมายของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ.1988 และข้อแนะนำ 40 ประการของ FATF ข้อ 3 ที่รวมถึง ทรัพย์สินที่มีมูลค่าสมนัยกัน การกำหนดความหมายของทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดออกไปกว้างขวางเช่นนี้ ทำให้การริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดจะครอบคลุมทั้งทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดโดยตรงและทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดโดยอ้อมด้วย

ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแฉดล้อม ได้แก่ ผลกำไรจากการลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดมลพิษ ซึ่งถือเป็นเงินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแฉดล้อมโดยอ้อม หากมีการกำหนดความหมายของทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดให้สอดคล้องกับอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ.1988 และข้อแนะนำ 40 ประการของ FATF ข้อ 3 ที่รวมถึงทรัพย์สินที่มีมูลค่าสมนัยกัน จะทำให้การริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดมูลฐานหรือจากการฟอกเงินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแฉดล้อมสามารถกระทำได้

4.4.1.2 การกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร

เนื่องจากลักษณะการกระทำความผิดในปัจจุบันได้ซับซ้อนและกว้างขวางขึ้น อาชญากรรมหลายประเภทมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ (Transnational Crime) หรือความผิดสากล ซึ่งส่งผลกระทบต่อชาติไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความมั่นคง

ของชาติ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วกฎหมายจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว ต้องรับโทษในราชอาณาจักรเช่นเดียวกับความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งเป็นความผิดที่มีการกระทำความผิดระหว่างประเทศเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของชาติเป็นอันมาก พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงกำหนดให้ผู้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

มาตรา 6 “ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าปรากฏว่า

(1) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทย หรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมีได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม”

4.4.1.3 การลงโทษผู้สนับสนุนการกระทำความผิด

การกระทำความผิดในปัจจุบันมีการช่วยเหลือกันในลักษณะต่างๆ มากมาย ในอาชญากรรมครั้งหนึ่งอาจมีผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเป็นจำนวนมาก โดยปกติตามประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดถึงหลักการลงโทษผู้สนับสนุนการกระทำความผิดไว้ในมาตรา 86 ซึ่งกำหนดให้ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดต้องรับโทษสองในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น

แต่ในความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินซึ่งลักษณะการกระทำความผิดผู้กระทำความผิดมักจะมีการแบ่งหน้าที่กันทำโดยมีผู้ร่วมกระทำผิดหลายคน และยังมีตัวการทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง หรือเป็นผู้จัดหาหรืออำนวยความสะดวกโดยใช้อิทธิพลหรือการติดสินบน เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถประกอบความผิดได้สำเร็จ และอาจรวมไปถึงการหาช่องทางและอำนวยความสะดวกให้ผู้กระทำความผิดสามารถหลบหนีหรือเพื่อมิให้ต้องถูกลงโทษเมื่อถูกจับกุม รวมทั้งจัดการเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลประโยชน์ใดๆ ในการกระทำความผิด ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วกระบวนการฟอกเงินที่ซับซ้อนนั้นสามารถทำการตรวจสอบพิสูจน์ถึงหน้าที่โดยแท้จริงหรือลักษณะการเป็นผู้กระทำผิดโดยตรงหรือสนับสนุนการกระทำผิด นอกจากนี้ความผิดฐานฟอกเงินเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง อาชญากรรมประเภทนี้จึงกำหนดให้ผู้สนับสนุนต้องรับโทษ

เช่นเดียวกับตัวการ ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาตรา 7 ได้กำหนดลักษณะของการกระทำเกี่ยวกับการสนับสนุนการกระทำความผิดไว้ดังนี้

มาตรา 7 “ในความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

(1) สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด

(2) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใด ๆ หรือกระทำการใด ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษหรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่ฟานัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดามารดา บุตร สามี หรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

4.4.1.4 การลงโทษผู้พยายามกระทำความผิด

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80 ได้วางหลักไว้ว่าผู้พยายามกระทำความผิดต้องรับโทษสองในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่พยายามกระทำนั้น แต่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้วางหลักในเรื่องการพยายามกระทำไว้แตกต่างออกไป โดยกำหนดให้ผู้พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องรับโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ ทั้งนี้ เนื่องจากความผิดฐานฟอกเงินเป็นอาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงของชาติอย่างร้ายแรง และยังสามารถก่อให้เกิดอาชญากรรมอื่น ๆ ต่อเนื่องได้อีก จึงจัดเป็นอาชญากรรมที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญานั้นก็ได้มีการกำหนดให้ผู้ที่ยกยอกระทำความผิด ในความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรบางลักษณะความผิด ต้องรับโทษเสมือนกระทำความผิดสำเร็จแล้ว ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น อาทิเช่น ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามมาตรา 107-110 และความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักรตั้งแต่มาตรา 115-127

การกำหนดให้ผู้พยายามกระทำความผิดต้องรับโทษเท่ากับผู้กระทำความผิดสำเร็จ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้บัญญัติไว้ในมาตรา 8 ดังต่อไปนี้

มาตรา 8 “ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ”

4.4.1.5 การลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิด

การลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิดนี้มีหลักมาจากทฤษฎีการสมคบกันกระทำความผิด เนื่องจากลักษณะการประกอบอาชญากรรมในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนไปในทางที่ซับซ้อนขึ้น มีผู้กระทำความผิดมากขึ้น หรือที่เรียกว่าอยู่ในลักษณะขององค์กรอาชญากรรมนั่นเอง ลักษณะการดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมนั้นมีการแบ่งหน้าที่และตำแหน่งกันระหว่างสมาชิกในองค์กร แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชญากรรมเช่นเดียวกัน

ปัญหาที่เกิดจากการประกอบอาชญากรรมขององค์กรอาชญากรรมที่ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งก็คือการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เนื่องจากลักษณะการแบ่งตำแหน่งและหน้าที่ขององค์กรอาชญากรรมนี้เอง ทำให้การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดสามารถทำได้เพียงดำเนินคดีกับตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเองเท่านั้น แต่ไม่สามารถลงโทษไปถึงผู้สมคบกันกระทำความผิดได้ เนื่องจากสมาชิกระดับหัวหน้าองค์กรอาชญากรรมนั้นส่วนใหญ่แล้วไม่ได้มีส่วนลงมือในการประกอบอาชญากรรมเองแต่อย่างใด หากแต่เป็นผู้วางแผนการหรือในบางครั้งอาจมีการสนับสนุนด้วยอำนาจอิทธิพลประเภทต่าง ๆ เท่านั้น กฎหมายจึงไม่สามารถลงโทษบุคคลประเภทดังกล่าวได้ เนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์ถึงการลงมือในการประกอบอาชญากรรมนั่นเอง

ในประเทศไทยมีแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิดได้มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เพื่อลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 8 ว่า “ผู้ใดสมคบโดยการตกลงตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นั้นสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” ฯลฯ

ความผิดฐานสมคบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถนำผู้เป็นตัวการ หรือนายทุน ผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด มาดำเนินคดีและลงโทษ เพราะในทางปฏิบัติผู้เป็นนายทุนจะไม่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน แต่จะกระทำในชั้น “สมคบ” หรือวางแผนดำเนินการ จึงเป็นการยากที่บุคคลเหล่านี้จะถูกลงโทษตามกฎหมาย ความผิดฐานสมคบนี้เป็นมาตรการที่จะช่วยให้สืบสวนไปถึงผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดได้

ความผิดฐานฟอกเงินมีลักษณะเช่นเดียวกับความผิดยาเสพติด โดยมีผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดและกระทำในชั้น “สมคบ” หรือวางแผนดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดรายใหญ่หรือนายทุนก็จะกระทำความผิดฐานฟอกเงินด้วยเพื่อซุกซ่อนปิดบังรายได้จากยาเสพติดและเพื่อหลบหลีกการถูกดำเนินคดีด้วย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความผิดสำหรับผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงินไว้ในมาตรา 9 ดังนี้

“ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้นคงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้”

4.4.1.6 การลงโทษหนักขึ้นสำหรับผู้มีตำแหน่งหน้าที่กระทำความผิด

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้ให้ความสำคัญกับการลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ในทางราชการและความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมไว้ โดยระบุให้มีโทษหนักขึ้นหากกระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินและความผิดที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากบุคคลดังกล่าวสามารถใช้อำนาจหน้าที่หรืออิทธิพลของตำแหน่งหน้าที่ ในการช่วยให้การกระทำความผิดราบรื่นและสะดวกยิ่งกว่าบุคคลธรรมดา และอีกทั้งยังสร้างความเสียหายต่อราชการหรือต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างร้ายแรง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการไว้ในมาตรา 10 ดังนี้

มาตรา 10 เจ้าพนักงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน หรือกรรมการขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

และได้บัญญัติโทษสำหรับผู้มีตำแหน่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เจ้าพนักงานหรือข้าราชการซึ่งกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความผิดฐานฟอกเงินใน มาตรา 11 ดังต่อไปนี้

มาตรา 11 กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงาน หรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

โดยสรุปแล้วมาตรการในการลงโทษโดยใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนี้ สามารถลงโทษผู้ที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ได้รับจากการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม ซึ่งโทษที่กำหนดไว้ในที่นี้เป็นโทษในทางอาญาซึ่งมีโทษหนักกว่าโทษในทางอาญาของความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม ที่มีโทษทางอาญาเป็นเพียง มาตรการประกอบมาตรการทางปกครองเท่านั้น ทำให้สามารถขยายขอบเขตในการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดต่อสิ่งแวดลอมได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งความรุนแรงของโทษที่มากกว่าก็ทำให้สามารถใช้เป็นมาตรการในทางข่มขู่ (Deterrent) ผู้กระทำความผิดมิให้กล้าที่จะทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงมีประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม ทั้งในด้านการข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดและการป้องกันการฟอกเงินจากรายได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิดอีกด้วย

4.4.2 มาตรการการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด

การดำเนินการเกี่ยวกับการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หรือการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้รับแนวความคิดมาจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง โดยเริ่มต้นจากตัวทรัพย์สินเป็นหลักแล้วนำไปสู่ตัวบุคคล

ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจจะยึดทรัพย์สินโดยเหตุอันควรสงสัยโดยไม่ต้องมีผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เพราะกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินควรเป็นกฎหมายมีลักษณะเฉพาะและขอบเขตอาจครอบคลุมไปถึงการกระทำความผิดอาญาอื่นบางประเภทด้วย โดยเป็นมาตรการบังคับต่อทรัพย์สินเป็นมาตรการทางแพ่ง โดยไม่ต้องอาศัยความผิดทางอาญา³

การกำหนดให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำต่างๆ เกี่ยวกับการโอน จำหน่าย ยักยัก ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือเร่งด่วนในกรณีที่ไม่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้แล้ว ทรัพย์สินนั้นจะถูกจำหน่าย หรือยักยัก หรือกระทำด้วยประการใดๆ ซึ่งเป็นผลให้ไม่สามารถติดตามตรวจสอบทรัพย์สินนั้นได้หรือติดตามตรวจสอบได้ยาก กฎหมายนี้ได้ให้อำนาจเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ก่อนได้โดยไม่ต้องรายงานให้คณะกรรมการธุรกรรมทราบ

ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงเหตุผลและความยุติธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ถูกสั่งยึดและอายัดมีโอกาสพิสูจน์หลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้น มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อให้เพิกถอนการยึดหรืออายัดได้

มาตรา 48 ได้กำหนดเกี่ยวกับการยึด สั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินไว้ ดังนี้

“มาตรา 48 ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักยัก ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินในที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนเลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

การตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ ที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน จะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้น มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

³ สีนหาท ประยูรรัตน์, “รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณากร่างกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ... ครั้งที่ 2/2537,” วันที่ 20 มิถุนายน 2537 ณ ห้องประชุม 1 อาคาร 1 สำนักงาน ป.ป.ส. , หน้า 3

เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณี สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการ”

4.4.2.1 มาตรการยึดและอายัดทรัพย์สิน⁴

คำว่า ยึด และอายัด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีความหมายเพียงใด กรณีดังกล่าวในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หรือในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็มีได้ให้คำนิยามไว้โดยตรง

แต่คำว่ายึดตามความหมายของพจนานุกรมฯ หมายความว่า ถือเอาไว้เหนี่ยวรั้ง เกาะ จับ หน่วง อย่างไรก็ตามก็ได้มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาให้ความหมายคำว่ายึดไว้ว่าการยึด คือ การเอาทรัพย์สินมาไว้ในความดูแลรักษาของเจ้าพนักงานบังคับคดี คำว่าอายัดตามความหมายของพจนานุกรมฯ ให้ความหมายไว้ว่ากักไว้ สังกัก กักให้ รักษาไว้ ยึดไว้ และตามความหมายในแนววินิจฉัยของศาลฎีกาได้ให้ความหมายของคำว่า อายัด คือ การสั่งบุคคลภายนอกมิให้ทำการโอนหรือชำระหนี้ในคดี แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทน

ในการใช้คำว่ายึดนั้นต้องใช้กับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ในการใช้คำว่าอายัดนั้นมักใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือใช้กับสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นๆ กล่าวคือ อายัดสิทธิเรียกร้องที่มีต่อบุคคลภายนอก มิให้บุคคลภายนอกหรือบุคคลอื่นใดกระทำการโอนหรือชำระหนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ซึ่งในทางตีความน่าจะหมายความว่า การยึดหรืออายัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ เพราะมาตรา 59 กำหนดให้ดำเนินการทางศาลตามหมวดการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินให้ยื่นต่อศาลแพ่ง และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้โดยอนุโลม ส่วนทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นให้มีความหมายตามมาตรา 3 ซึ่งผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้สอดคล้องกับอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 และข้อแนะนำ 40 ประการของ FATF ข้อ 3 ซึ่งจะทำให้การ

⁴ กลุ่มงานวิชาการ กองนโยบายและมาตรการ, คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2544), อดสำเนา

ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่ได้มาโดยอ้อมจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วย ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน และการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งในปัจจุบันคือกฎกระทรวงฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้⁵

การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

หลักทั่วไปในการยึด

- พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงเอกสารมอบหมาย บัตรประจำตัว และคำสั่งยึดทรัพย์สิน ต่อเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน
- พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เว้นแต่ในกรณีจำเป็นจะดำเนินการยึดทรัพย์สินในเวลาอื่น
- พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องทำบัญชีทรัพย์สินที่ยึด
- ต้องจัดให้เจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สินนั้นลงลายมือชื่อรับรองบัญชีทรัพย์สินที่ยึดไว้

การยึดอสังหาริมทรัพย์

- พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องมีหนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานที่ดินหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นั้นทราบโดยเร็ว

- พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน
- หนังสือสำคัญสำหรับอสังหาริมทรัพย์ต้องเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงาน
- ต้องบันทึกถ้อยคำเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน
- พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ต้องจดทะเบียนรายละเอียดยึดทรัพย์สินตามสมควร

การยึดอสังหาริมทรัพย์

- พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน
- จะต้องแจ้งนายทะเบียนแห่งทรัพย์สิน
- การยึดอสังหาริมทรัพย์ที่มีปัญหาในการขนย้ายหรือจัดเก็บรักษาให้รายงานคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการให้ทราบเพื่อพิจารณาสั่งการ

⁵ นิกร เกรีกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 209-211

การอายัด

- ต้องแจ้งเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน
- การแจ้งบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกรณีทรัพย์สินประเภทสิทธิเรียกร้อง จะต้องแจ้งแก่บุคคลภายนอกซึ่งมีหน้าที่หรือความรับผิดชอบในการชำระเงินหรือส่งมอบสิ่งของตามสิทธิเรียกร้องนั้นด้วย
- การอายัดหนี้ซึ่งมีข้อโต้แย้ง ข้อจำกัด หรือเงื่อนไข คำสั่งอายัดทรัพย์สินนั้นอาจออกได้ไม่ว่าหนี้ของบุคคลภายนอกนั้นจะมีข้อโต้แย้ง ข้อจำกัด หรือเงื่อนไข หรือไม่

4.4.2.2 มาตรการการทำให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนั้น คือ ขั้นตอนการริบทรัพย์สินจากผู้กระทำผิดเพื่อให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ก็ได้หมายความว่าทรัพย์สินนั้นจะต้องถูกริบหรือตกเป็นของแผ่นดินโดยเด็ดขาดเสมอไป เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดให้มีการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินและความบริสุทธิ์ของทรัพย์สิน หากพิสูจน์ได้ว่าบริสุทธิ์เจ้าของทรัพย์สินนั้นก็จะมีสิทธิที่จะได้รับทรัพย์สินดังกล่าวคืน

การร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนั้น มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดังต่อไปนี้

มาตรา 49 ภายใต้บังคับมาตรา 48 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน

ให้เลขาธิการรีบดำเนินการตามวรรคสองแล้วส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หากพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ และเมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดให้พนักงานอัยการและเลขาธิการปฏิบัติตามนั้น หากคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลาและได้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการตามวรรคสามแล้ว ให้เรื่องนั้นเป็นที่สุด และห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้อพยพหลักฐานใหม่อันสำคัญ ซึ่งน่าจะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้

เมื่อศาลรับคำร้องที่พนักงานอัยการยื่นต่อศาลแล้ว ให้ศาลสั่งให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้น และประกาศอย่างน้อยสองวันติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอก่อนศาลมีคำสั่งกับให้ศาลสั่งให้ส่งสำเนาประกาศไปยังเลขาธิการเพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงานและสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่และถ้ามีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน ก็ให้เลขาธิการมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้นทราบ เพื่อใช้สิทธิดังกล่าว การแจ้งนั้นให้แจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งล่าสุดของผู้นั้นเท่าที่ปรากฏในหลักฐาน

ในกรณีตามวรรคหนึ่งถ้ามีเหตุสมควรที่จะดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้นดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายก่อน

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินจะกระทำได้เมื่อมีหลักฐานซึ่งเชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณา เพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

พนักงานอัยการมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจหากเห็นว่าเรื่องที่เสนอมายังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งได้ พนักงานอัยการจะแจ้งให้เลขาธิการทราบโดยระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นด้วย เพื่อให้ดำเนินการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี

เมื่อเลขาธิการดำเนินการแล้วจะส่งเรื่องไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง แต่ถ้าพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุเพียงพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งได้ พนักงานอัยการจะแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งถ้าผลการชี้ขาดเป็นอย่างไรพนักงานอัยการและเลขาธิการจะต้องปฏิบัติตามนั้น แต่ถ้าคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ ก็จะต้องปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

จากตัวบทกฎหมายดังกล่าวนั้นสามารถตีความสรุปได้ว่า การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินอาจแบ่งได้ 2 กรณีดังนี้

กรณีแรก อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 48 วรรคหนึ่ง คือ เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวมีกำหนดเวลาไม่เกินเก้าสิบวันตาม มาตรา 48 วรรคหนึ่ง และต่อมาในช่วงเวลา 90 วันดังกล่าวปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขานุการ ป.ป.ง. จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินก็ได้

กรณีที่สอง เป็นกรณีที่ไม่มีการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวตามมาตรา 48 วรรคหนึ่ง เนื่องจากไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าอาจจะมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด แต่จากการตรวจสอบรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมและการตรวจสอบธุรกรรม ปรากฏว่ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขานุการ ป.ป.ง. จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

จึงสรุปได้ว่า มาตรการในการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สามารถใช้สกัดกั้นมิให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปผ่านกระบวนการฟอกเงิน แล้วนำทรัพย์สินนั้นมาแสวงประโยชน์ในการกระทำความผิดอีก

4.5 แนวทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย

การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานผู้รับผิดชอบเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงแนวทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยจะกล่าวถึงขั้นตอนการนำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมาสู่การดำเนินคดีตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

หากมีการบัญญัติให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในคดีมลพิษเป็นหนึ่งในความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งหน่วยงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ได้แก่ กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม อยู่ในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงาน

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้แก่ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

แนวทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนแบ่งการประสานงานเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนก่อนจะปรากฏการกระทำความผิดมูลฐานและขั้นตอนภายหลังที่ปรากฏการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแล้ว ดังนี้

4.5.1 ขั้นตอนก่อนจะปรากฏการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

เมื่อยังไม่ปรากฏการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ขั้นตอนการดำเนินการก่อนปรากฏการกระทำความผิดมูลฐานจะช่วยทำให้พบร่องรอยและช่วยตรวจสอบการกระทำความผิดเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการดำเนินคดีความผิดมูลฐานและคดีความผิดฐานฟอกเงิน และการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด การดำเนินการก่อนปรากฏการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอาจกระทำได้โดยการสืบสวนหาข่าวบุคคลเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ บุคคลที่ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในคดีมลพิษ พนักงานสอบสวนต้องทำการตรวจสอบข้อมูลกับสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ที่ทำการเขต หรือที่ว่าการอำเภอต่างๆ เพื่อทราบภูมิสำเนาที่แท้จริงของบุคคลเป้าหมาย คู่สมรส บุตร ญาติ บริวารของบุคคลเป้าหมาย หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเป้าหมาย หรือในกรณีที่ยังไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดเกี่ยวกับภูมิสำเนาของบุคคลเป้าหมาย ทราบเพียงแต่ที่ทำงานหรือสถานที่ที่สามารถติดต่อบุคคลเป้าหมายได้ พนักงานสอบสวนก็ต้องมีการติดต่อกับบุคคลอื่นที่แวดล้อมกับบุคคลเป้าหมาย เช่น บ้านใกล้เคียง

นอกจากนี้ การสืบข่าวเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายหรือที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเป้าหมายจะทำให้ทราบถึงชนิด จำนวน และสถานที่ตั้งของทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายและบุคคลที่เกี่ยวข้อง มูลค่าของทรัพย์สิน วิธีการ และระยะเวลาที่ได้ทรัพย์สินมา การจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายไปยังบุคคลอื่น เป็นต้น พนักงานสอบสวนต้องมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ หลายหน่วยงาน เช่น หากทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายเป็นที่ดิน พนักงานสอบสวนก็ต้องตรวจสอบที่ดินนั้นกับกรมที่ดิน สำนักงานที่ดินเขตอำเภอ หรือจังหวัด เพื่อทราบว่าผู้ใดเป็นเจ้าของที่ดินที่แท้จริง ประเภทการได้มาของนิติกรรม การเสียภาษีถูกต้องหรือไม่ และเพื่อทราบราคาที่ดิน เป็นต้น และหากทรัพย์สินเป็นเงินฝากในธนาคารต่างๆ พนักงานสอบสวนก็ต้องมีการติดต่อประสานงานกับธนาคารเพื่อทำการตรวจสอบหลักฐานทางบัญชีของบุคคลเป้าหมายเพื่อทราบการเคลื่อนไหวทางบัญชี การโอนเงิน การฝากเงิน และการถอนเงิน เป็นต้น

4.5.2 ขั้นตอนภายหลังที่ปรากฏการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับ สิ่งแวดลอม

เมื่อมีการพบการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมหรือความผิดฐานฟอกเงิน มีวิธีนำความผิดดังกล่าวเข้าสู่ขั้นตอนการดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้หลายวิธี ได้แก่ การรายงานการกระทำความผิดจากพนักงานสอบสวน หรือการรับรายงานและข้อมูลจากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือการแจ้งเบาะแสหรือข้อเท็จจริงจากภาคเอกชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รายงานการกระทำความผิดจากพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนอาจพบการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมเมื่อมีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นมาร้องทุกข์ กล่าวโทษ หรือพบเมื่อได้รับการแจ้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมควบคุมมลพิษให้ดำเนินคดี เป็นต้น

เมื่อมีการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม หากพนักงานสอบสวนพบว่ามีกระทำความผิดฐานฟอกเงินแล้ว พนักงานสอบสวนต้องรับรายงานต่อผู้บังคับบัญชาและต้องรายงานไปยังสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

ในการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบ ติดต่อ หรือแจ้งข้อมูลข่าวสาร หรือการส่งพนักงานเจ้าหน้าที่มาให้ข้อมูล เช่น เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สถาบันการเงินต่างๆ หรือ กองพิสูจน์หลักฐาน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้อง นอกจากนี้ยังต้องร่วมปรึกษาร่วมกับพนักงานอัยการเพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีสามารถใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด

สำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พนักงานสอบสวนต้องติดต่อประสานงานกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพราะสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบธุรกรรมทางการเงินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

จะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีภายหลังจากที่ปรากฏการกระทำความผิดมูลฐานแล้วนั้น จะต้องมีการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องมากมาย ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปอย่างเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการกำหนดระเบียบในการประสานงานขึ้น ได้แก่ ระเบียบสำนัก

นายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ซึ่งมีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

1) การกำหนดความหมาย คำจำกัดความที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2) การกำหนดให้ส่วนราชการ และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอำนาจออกระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้ โดยต้องไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบฉบับนี้ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตามหนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 0023.42/1692 ลงวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้น

3) การกำหนดแนวทางการสืบสวนสอบสวนตามข้อ 4 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ดังนี้

“ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐาน ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในความผิดดังกล่าว ดำเนินการสอบสวนว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่า มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งดังกล่าว ให้มีพนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานนั้นด้วย แล้วให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้นรีบรายงานต่อสำนักงานตามแบบแนบท้ายของระเบียบนี้

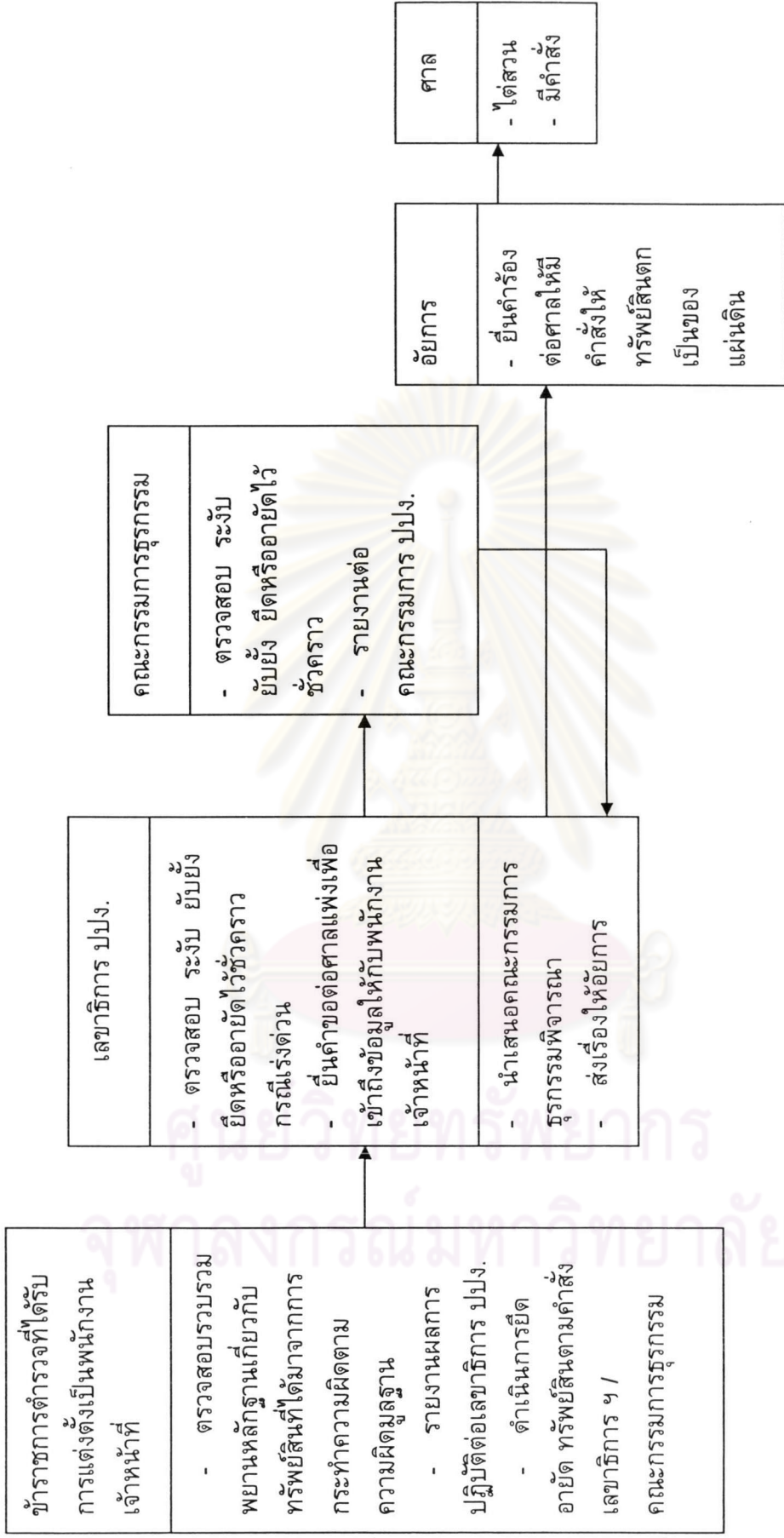
ในกรณีที่พนักงานสอบสวนท้องที่ใดหรือหน่วยงานใดได้ทำการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งอยู่แล้ว ก็ให้ถือปฏิบัติตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

นอกจากรายงานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว เมื่อมีเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานอาจขอให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน แจ้งหรือรายงานข้อเท็จจริงเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาก็ได้

แนวทางการดำเนินการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่ทำการสอบสวนตามระเบียบฉบับนี้เป็นไปตามหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง”

- 4) การกำหนดแบบรายงานใช้สำหรับพนักงานสอบสวน
- 5) การกำหนดให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้
- 6) กำหนดให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถขอให้พนักงานสอบสวนซักถามประเด็นแห่งคดีและรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติม
- 7) กำหนดให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนส่งสำเนารายงานการสอบสวนแห่งคดีให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- 8) กำหนดให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนส่งสำเนารายงานการสอบสวนให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยเร็ว
- 9) กำหนดให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนทำการสืบสวนคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินได้
- 10) กำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องร่วมมือกันดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- 11) การกำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือ คอมพิวเตอร์ ให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต
- 12) กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยถือปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- 13) กำหนดให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- 14) การกำหนดให้พนักงานอัยการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องพร้อมเหตุผล หรือคำสั่งคำพิพากษาของศาล พร้อมข้อเสนอแนะไปให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบ

การดำเนินการยึดทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 252 ในหน้าที่ของตำรวจ

2. การรับรายงานและข้อมูลการแจ้งข้อเท็จจริงการกระทำความผิดจากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือการแจ้งเบาะแสหรือการแจ้งข้อเท็จจริงการกระทำความผิดจากเอกชน

ภายหลังจากที่พบการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชั้นต้น หน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อาทิ กรมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ หรือเอกชนที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมหรือความผิดฐานฟอกเงิน หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือความผิดฐานฟอกเงิน สามารถแจ้งข้อเท็จจริง หรือแจ้งเบาะแสเหล่านั้นมาที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบ ทั้งนี้ การรับรายงานและข้อมูลการแจ้งข้อเท็จจริงเป็นไปตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยมาตรการในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมของบุคคลและนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ต้องเป็นรายงานและข้อมูลที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือความผิดฐานฟอกเงิน หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือความผิดฐานฟอกเงินและเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องดำเนินการ

2) อาจเป็นการรับรายงานและข้อมูลการแจ้งข้อเท็จจริงการกระทำความผิดจากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน และเอกชนจะรายงานโดยเปิดเผยชื่อผู้แจ้งหรือไม่ก็ได้

3) กรณีเอกชนเป็นผู้แจ้งการดำเนินการรับรายงานและข้อมูลเพื่อดำเนินการตรวจสอบนั้น ต้องกระทำโดยรัฐ จะเปิดเผยชื่อ ที่อยู่ หรือข้อมูลของผู้แจ้งเบาะแสให้บุคคลอื่นทราบไม่ได้ เว้นแต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย และดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่อไป

4) เมื่อเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินรายงานรายงานและข้อมูลการแจ้งเบาะแส หรือข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า เป็นเรื่องที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือความผิดฐานฟอกเงิน หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือความผิดฐานฟอกเงิน และเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่

ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องดำเนินการ เลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะสั่งการให้เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือผู้ได้รับมอบหมายดำเนินการตรวจสอบรายงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อไป

การนำคดีเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นอกจากจะมาจากการแจ้งรายงานของพนักงานสอบสวนโดยปกติแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะมีการให้หน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรงรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน อีกทั้งเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมหลักฐานเพื่อดำเนินการต่อไป และทำให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเข้าสู่กระบวนการป้องกันได้หลายช่องทาง เป็นผลให้ครอบคลุมการกระทำความผิดและทำให้การบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อมีการกำหนดให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานแล้ว จะทำให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องปฏิบัติตามให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในลักษณะของการประสานงานเพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว

ในฐานะที่กรมควบคุมมลพิษเป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามให้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมรวมทั้งมีหน้าที่ในการประสานงานระหว่างส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงควรมีการประสานงานกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยกำหนดแนวทางการประสานงานในลักษณะของข้อตกลง ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรกำหนดให้มีการประสานงานในลักษณะของข้อตกลงว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

บันทึกข้อตกลงระหว่างกรมควบคุมมลพิษกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง การประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 25(6) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวประกอบกับข้อ 16 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ดังนี้

1) ในกรณีที่มีเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมฐานก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เข้าสู่ระบบเรื่องของกรมควบคุมมลพิษ เมื่อกรมควบคุมมลพิษพิจารณาแล้ว เห็นว่า มีมูลความผิดทางอาญา ให้กรมควบคุมมลพิษส่งสำเนารายงานข้อเท็จจริงและมติของกรมให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อไปโดยเร็ว

2) ในกรณีที่เรื่องอยู่ระหว่างการตรวจสอบหรือไต่สวนข้อเท็จจริงของกรมควบคุมมลพิษ หากพบว่ามีพฤติการณ์ที่เป็นหรืออาจเป็นความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงิน และกรมควบคุมมลพิษเห็นว่า จะต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อไป ให้กรมควบคุมมลพิษแจ้งพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดดังกล่าวพร้อมทั้งระบุตัวผู้กระทำและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตทราบด้วย

3) ข้อมูลหรือพยานหลักฐานใดซึ่งอยู่ในความครอบครองของกรมควบคุมมลพิษที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน ให้กรมควบคุมมลพิษจัดส่งให้เมื่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามฟอกเงินร้องขอ

4) กรมควบคุมมลพิษและสำนักงานป้องกันและปราบปรามฟอกเงินจะร่วมมือกันพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและบุคลากร เพื่อให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมฐานก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5) ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงนี้ กรมควบคุมมลพิษสามารถนำมาเบิกค่าใช้จ่ายจากงบประมาณของสำนักงานป้องกันและปราบปรามฟอกเงินในงบประมาณประจำปีตามปกติได้ โดยให้ส่งเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายไปให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามฟอกเงินเพื่อดำเนินการเบิกจ่ายให้ต่อไป

6) ในกรณีมีข้อเท็จจริงนอกเหนือจากบันทึกข้อตกลงร่วมกันฉบับนี้ ให้อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ และเลขาธิการป้องกันและปราบปรามฟอกเงินร่วมกันวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามนั้น

แนวทางการประสานงานดังกล่าวจะช่วยให้การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นกลไกที่ช่วยปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทำให้การป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน

4.6 ผลกระทบจากการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นกฎหมายที่มุ่งยับยั้งตัดวงจรการกระทำความผิด จึงมีกลไกในการบังคับใช้ที่เด็ดขาด การนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นอกจากจะส่งผลดีในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดแล้วยังก่อให้เกิดผลกระทบหลายอย่าง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

4.6.1 ผลดี

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และด้านระหว่างประเทศ ดังนี้

1. ผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นทรัพย์สินที่ไม่ได้เป็นไปตามกลไกของระบบเศรษฐกิจ อาจส่งผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ การนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจะช่วยตัดวงจรของเงินหรือทรัพย์สินที่ไม่ชอบเหล่านี้ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศดำเนินไปตามกลไกที่ควรจะเป็น ทั้งยังเอื้อต่อการแข่งขันทางการค้าการลงทุนอย่างเป็นธรรมด้วย นอกจากนี้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะช่วยให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมลดน้อยลง ทำให้ประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพอนามัยจากพิษภัยของสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ทั้งยังทำให้รัฐประหยัดงบประมาณจำนวนมากในการบูรณะฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ ต่อไป

2. ผลดีต่อสังคม

เมื่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมถูกปราบปราม มลพิษที่ทำลายสิ่งแวดล้อมจะลดน้อยลง ทำให้สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ สมบูรณ์ด้วยระบบนิเวศที่หลากหลาย ประชาชนมีโอกาสสร้างอาชีพจากสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์นี้ได้ ทั้งได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด มีคุณภาพชีวิตและคุณภาพจิตที่ดีขึ้น สามารถสร้างสรรคงานและรายได้มากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้ปัญหาอาชญากรรมหรือปัญหาสังคมอื่น ๆ ลดน้อยลงด้วย เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

3. ผลดีต่อระบบการเมือง

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง ตัดวงจรมิให้นำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปกระทำความผิดต่อได้ ทำให้นักการเมืองผู้ที่ได้รับส่วนแบ่งจากการกระทำความผิดมีน้อยลง และเมื่อไม่มีเงินทองสนับสนุน บุคคลเหล่านี้ก็ยากที่จะเข้าไปสู่ภาคการเมือง ทำให้นักการเมืองหรือผู้บริหารประเทศหรือข้าราชการมีคุณภาพ ทำให้เกิดความมั่นคงในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

4. ผลดีทางด้านระหว่างประเทศ

ทำให้รัฐต่างประเทศเห็นว่าไทยได้มีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองไปอีกระดับหนึ่ง มีการปราบปรามการกระทำความผิดอย่างจริงจัง การร่วมลงทุนและการค้าระหว่างประเทศจะอยู่ภายใต้ระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม รัฐไม่ยอมให้มีการเอาเปรียบเชิงเศรษฐกิจระหว่าง

ภาคเอกชนด้วยกัน ทั้งยังเห็นว่าประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมเอื้อต่อการพัฒนาในระหว่างประเทศต่อไป

4.6.2 ผลกระทบ

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องของหลายประการ ผู้เกี่ยวข้องจึงมักได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ รวมถึงอาจมีผลกระทบต่อนโยบายการลงทุนของรัฐซึ่งอาจสรุปผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ

1. เมื่อกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมเป็นความผิดมูลฐานแล้ว ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดลอมต้องมีหน้าที่เพิ่มขึ้นในการประสานงานแจ้งข้อมูลข่าวสารรวมทั้งพยานหลักฐานแก่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยตรง
2. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีกระบวนการตรวจสอบและการบังคับใช้กฎหมายที่เด็ดขาด อาจมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน เนื่องจากเกรงจะได้รับความยุ่งยากและเป็นภาระจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้นักลงทุนยังคำนึงถึงความเสียหายที่อาจเกิดหากกรณีมีความเข้าใจผิดหรือเกิดการกลั่นแกล้งหากมีผู้ไม่หวังดีไปแจ้งตำรวจหรือหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดลอมว่านักลงทุนได้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมหรือกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมายเลือกปฏิบัติหรือกลั่นแกล้งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการลงทุน
3. สถาบันการเงินเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ เช่น หน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย หน้าที่ต้องรู้จักลูกค้าและให้ลูกค้าแสดงตัว หน้าที่ในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้สถาบันมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งทำให้มีลูกค้ามาติดต่อทำธุรกรรมกับสถาบันลดน้อยลง ส่งผลต่อรายได้ของสถาบันลดน้อยลงตามไปด้วย
4. กฎหมายฉบับนี้ก่อให้เกิดภาระและเพิ่มค่าใช้จ่ายแก่ประชาชน นักธุรกิจ นักลงทุน ต้องเตรียมหาพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้ในการติดต่อกับสถาบันการเงินหรือเกิดความรู้สึกหวาดระแวงจากการบังคับใช้กฎหมายการเกิดกรณีมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม

ผลกระทบที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ส่วนใหญ่จะส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินเป็นหลัก ทำให้ต้องเสียลูกค้าที่ไม่ประสงค์จะเปิดเผยข้อมูลตนเอง แต่หากสถาบันการเงินทุกแห่งมีการปฏิบัติที่เหมือนกันกับการปฏิบัติของสากลจะทำให้การปราบปรามอาชญากรที่

อาศัยสถาบันการเงินเป็นแหล่งฟอกเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลกระทบที่สำคัญอีกประการหนึ่งจากกฎหมายฉบับนี้หากมีการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐาน คือ การตัดสินใจลงทุนในประเทศไทยอันอาจส่งผลต่อนโยบายพัฒนาประเทศในด้านอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงควรมีการสร้างควมเข้าใจถึงขอบเขตการนำกฎหมายฉบับนี้ไปใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งจำกัดบางประเภทความผิดเท่านั้นที่มีลักษณะกระทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมโดยรู้อยู่แล้วว่าการกระทำของตนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของคนและสัตว์หรือเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่มีผลกระทบไปถึงผู้ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่มีผลกระทบไปถึงนักลงทุนหรือประชาชนผู้สุจริตโดยทั่วไป

จะเห็นได้ว่ากฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแม้มีมาตรการที่เด็ดขาดและกำหนดสิทธิหน้าที่แก่ผู้เกี่ยวข้อง แต่กฎหมายฉบับนี้ก็ยังมีมาตรการตรวจสอบการใช้อำนาจเจ้าหน้าที่อย่างเป็นทางการเป็นขั้นเป็นตอน ทั้งยังมีบทลงโทษอย่างหนักหากใช้อำนาจโดยไม่ชอบ ดังนั้นในการพิจารณานำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องที่สมควร ซึ่งนอกจากจะพิจารณานโยบายการส่งเสริมการลงทุนแล้วยังต้องพิจารณาถึงความเสียหายอย่างร้ายแรงที่เกิดจากการฟอกเงินในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วย เมื่อการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม ทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเพื่อเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของมหาชนส่วนรวมจากความเสียหายที่เกิดจากการฟอกเงินในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้เขียนเป็นควรนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย